

STIHL

www.stihl.bg

ТОРА®

3/2023

*Промоцията е валидна до 31 май 2023 г.

ПРОЛЕТНАТА

* РАЗПРОДАЖБА НА

Wood-Mizer®

ЗАПОЧВА!

Пролетните разпродажби обхващат 7 модела банцига и включват безплатни ленти за тях, удължителни секции на леглото, цапини и други аксесоари.

LT20
HYDRAULIC

Купете банциг LT20 с 7.4% отстъпка
LT20ME15SAH3-SWR + Белачка

БЕЗПЛАТНО

БЕЗПЛАТНО

и получите безплатно:
CookieMizer + 30 банцигови ленти BiMETAL

Изберете вашия банциг Wood-Mizer и получите множество аксесоари и подобрения - абсолютно **БЕЗПЛАТНО!**

www.woodmizer.bg | office@ecotechproduct.com

Wood-Mizer®
from forest to final form

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
тел./факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35 | 089 913 31 10

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:

Инж. Тони КРЪСТЕВ – директор
на Дирекция „Горско стопанство“
в ИАГ

Членове:

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ –
председател на Съюза на
лесовъдите в България и
декан на факултет „Стопанско
управление“ в ЛТУ

Доц. д-р Евгени ЦАВКОВ –
преподавател по дендрология
в ЛТУ и уредник на Музея на
Лесотехнически университет

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ –
зам.-директор на Регионалната
дирекция по горите – Благоевград

Д-р инж. Росен АНДРЕЕВ –
експерт по ловно стопанство
в Югозападното държавно
предприятие

Инж. Росен РАЙЧЕВ – директор на
Дирекция „Контрол по опазване на
горските територии“ в ИАГ

Секретар:

Радка ЛЯХОВА –
главен експерт в Дирекция
„Информационно-административни
дейности“ в ИАГ

Главен редактор:

Светлана БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

Редакционен екип:

Женя СТОИЛОВА
редактор
zhenia.stoilova@gmail.com

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ
редактор
pavelppj@gmail.com

Ваня КИСЬОВА-ИЛИЕВА
технически редактор
vvv.kisiova@gmail.com

Лили ШИВАРОВА
графичен дизайнер
shivarova_gora@abv.bg

Йордан ДАМЯНОВ
фоторепортер
jordan.damianov@abv.bg

Станислава КРУМОВА
старши счетоводител
tania_mit@abv.bg

Съдържание:

2 ИНФОРМАЦИЯ

Националният съвет по горите
взе важни решения

3 ЛЕСНИЧЕЙСКИЯТ ДОМ НА ЮНДОЛА ВЕЧЕ Е С ЕКСПОЗИЦИЯ

5 ЛЕСОЗАЩИТА

Здравословно състояние на горите в
България – изпълнение на предвидените
лесозащитни мероприятия през
2022 г. и прогноза за 2023 г.

8 МЕЖДУНАРОДНИ ИЗЛОЖЕНИЯ

„Die Hohe Jagd & Fischerei“ –
голямото завръщане

10 ПРОЕКТИ И ПРОГРАМИ

Проект OptFORESTS цели подобряване на
многообразието и устойчивостта на бъдещите
европейски гори

12 ЛОВНО СТОПАНСТВО

Браконьерството – заплаха за
дивеча и предизвикателство пред
ангажираните институции и
стопанисващите дивеча

14 НАЦИОНАЛНО ПЪРВЕНСТВО ПО СКИ СПОРТОВЕ ЗА РАБОТЕЩИТЕ В СИСТЕМАТА НА ГОРИТЕ

Енергия, масовост и уверена
крачка към традицията

16 ЛЕСОВЪДСТВО

Концепции за адаптиране
на управлението на горите
към създаване и поддържане на
многофункционални ландшафти

21 ОБРАЗОВАНИЕ

Новото общежитие на НПГГС
„Христо Ботев“ – Велинград
– реализирана мечта

23 РАЗКАЗ ОТ ПЪРВО ЛИЦЕ

Как срещнах ангела на Родопите –
Златния сръндак Белчо

24 ГОСТ НА РЕДАКЦИЯТА

Кинорежисьорът Андрей
ХАДЖИВАСИЛЕВ: „Приел съм
като лична кауза възраждането
на българските филми за деца“

28 ГОРСКА ПЕДАГОГИКА

– забавна страничка за малки
и пораснали деца

28 ОБИЧАМ БЪЛГАРИЯ

Конкурс с кауза организира
ДПП „Беласица“

www.facebook.com/spisaniegora

Илюстрация на корицата: Стефания ГЕОРГИЕВА, 14 г., София

Адрес на редакцията

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42
http://www.gorabg-magazine.info
E-mail: gora@iag.bg

Банка ДСК ЕАД,
гр. София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGFS

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 4.
Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за
печат на 4.04.2023 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

Националният съвет по горите Взе важни решения

На 10 март в Министерството на земеделието се състоя заседание на Националния съвет по горите. Темите бяха – решението на Министерския съвет от 21.12.2022 г., с което е приета програма за преобразуване на държавните горски предприятия по чл. 163 от Закона за горите в икономически обособени лица по чл. 13, ал. 4 от Закона за публичните финанси, и инициативата „Зелени градове, зелени коридори“.

Общо бе становището на представителите на браншовите и неправителствените организации, научната общност, бизнеса и общините, че формата на управление на държавните гори досега е успешна, което показват и резултатите от дейността на държавните предприятия. Членовете на Националния съвет излязоха с позиция, че налагането на чисто административни и необосновани преобразувания, каквито са приетите с Решение №1045 на Министерския съвет от 21 декември 2022 г., не би било успешно. Директорите на държавните горски предприятия се обосноваха в декларация защо преобразуването в настоящия момент е ненужно.

Министърът на земеделието Явор Гечев заяви: „Важно е да бъдат обсъдени всички варианти за промяна и предприемането на последващите действия да гарантира устойчиво управление и защита на българските гори“.

Предстои да бъде изготвен анализ, който да представи силните и слабите страни на различните форми на управление на държавните гори у нас. Зам.-министърът инж. Валентин Чамбов сподели, че такъв анализ трябва да бъде изготвен в рамките на три месеца, като в изработването му ще участват и външни експерти. Според

инж. Чамбов „готовият документ трябва да е отправна точка за вземане на решения за управление и развитие на горския сектор“.

Министър Гечев представи инициативата „Зелени градове, зелени коридори“ с думите: „Начиначието е насочено към градовете и желанието ни е да сме обществено полезни, като спомогнем за подобряване на начина на живот на хората“. То предвижда озеленяване на крайградски зони и паркове, детски градини и съществуващи инфраструктурни обекти. Планирано е залесяване на различни дървесни видове в синори и край канали, като тези зелени коридори ще оформят зелени пояси около населените места.

В нея ще участват лесовъдите от държавния сектор, както и Асоциация „Общински гори“, Националното сдружение на общините в Република България, Агенция „Пътна инфраструктура“ и самите общини. На тематичните срещи ще се конкретизират ангажиментите на всяка страна участник в

инициативата. За София, Пловдив и Варна вече е направено обследване на възможните места за изграждане на крайградски паркове.

Ресорният зам.-министър Чамбов подчерта, че дейностите ще се изпълняват със съдействието на лесовъди и призова представителите на местната власт да бъдат по-активни в реализирането на инициативата.

„Зелени градове, зелени коридори“ бе подкрепена единодушно от членовете на Националния съвет по горите, като бе подчертано, че професионализмът на лесовъдите е гаранция за качественото изпълнение на залесителните дейности. Представителите на МОСВ поеа ангажимент да следят в кои защитени зони има определени ограничения при залесяване.

На заседанието бяха представени и мерките за горския сектор, заложи в Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони.

Лесничейският дом на Юндола вече е с експозиция

21 март – Международния ден на горите, лесовъдската колегия отбеляза с две събития на Юндола. Честването бе открито в м. Старина, в присъствието на официалните лица – инж. Валентин Чамбов – зам.-министър на земеделието, инж. Стоян Тошев – изпълнителен директор на ИАГ, чл.-кор. проф. д.н. Иван Илиев – ректор на ЛТУ, доц. д-р Мариус Димитров – декан на Факултет „Горско стопанство“, и проф. д-р Иван Палигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България (сн. 1). Пред паметната плоча, увековечаваща делото на проф. Асен Биолчев, с името на когото е наречен Екостационарът на ЛТУ, учениците на НППГС „Христо Ботев“ във Велинград поднесоха венец, а присъстващите почето-

ха с минута мълчание делото на лесовъдите, отдали живота си за българската гора.

Официалните лица, експерти от Министерството на земеделието, Изпълнителната агенция по горите и регионалните ъ дирекции, представители на ЛТУ, професионалните гимназии и СЛБ се отправиха към знаково за лесовъдите място (сн. 2). Край извисилите снага смърчове на създадената от представителите на Съюза на европейските лесовъди през 2006 г. „Европейска гора“ присъстващите бяха поздравени от зам.-министър Чамбов, който подчерта, че в съзвучие с тазгодишното мото на Международния ден на горите „Здрава гора за здрави хора“ лесовъдската колегия трябва да оправдава вярата

на обществото в техните възможности за съхранение на горите.

Разказвайки за създаването на изпълнената със символика гора, д-р инж. Анна Петракиева – вице-президент на СЕЛ, подчерта, че доброто състояние на насаждението е пример за приноса на българското лесовъдство в европейската лесовъдска история.

Настъпи и дългоочакваният миг на откриването на Експозицията на горското дело в България на Юндола, който също започна с полагане на венец и отдаване на почит пред паметната плоча на лесовъда Христо Разсуканов, която се намира в парковото пространство на УОГС „Георги Ст. Аврамов“ – Юндола. Постоянна експозиция, която пази историята на българското лесовъд-

ство, бе представена за първи път пред колегията от страната (сн. 3). Тя е разположена в запазената от началото на XX в. сграда – Лесничейски дом, намираща се на територията на УОГС – Юндола (сн. 4).

Идеята и историята на създаването на Експозицията на горското дело в България бяха представени от председателя на Съюза на лесовъдите в България проф. д-р Иван Пали-

горов. В словото си той не пропусна да отбележи приноса на всеки, заел се с осъществяване на историческата сбирка на Юндола – мечтата, зародила се през 1990 г. с възстановяването на Дружеството на българските лесовъди, създадено през 1909 година. Като негов правопреемник Съюзът на лесовъдите в България тачи и обогатява традициите на организацията и откритата експозиция е дълбока признателност пред делото на предшествениците.

Лесничейският дом, открит през 1911 г. в м. Юндола и функциониращ като горска администрация до 1940 г., е първият от строящите се в началото на миналия век в Родопите. Той е сравнително добре запазен архитектурен паметник на най-ранното сградостроителство в горите, намира се в двора на администрацията на УОГС „Георги Ст. Аврамов“ – Юндола. Когато през

Част от експонатите на Експозицията на горското дело в България

2017 г. е дадена „зелена светлина“ за превръщането на Лесничейския дом в музей, директорът на Учебното стопанство на ЛТУ инж. Величко Драганов е сред първите му радетели. Сградата е реновирана, при това със запазване на почти всички елементи от нея в първоначалния им вид, с финансовата подкрепа на шестте държавни предприятия.

През 2020 – 2021 г. пандемията от COVID – 19 забавя обзавеждането на двата етажа на постройката, но през 2022 г. усилията да имаме историческа сбирка са подновени и концепцията, разработена от проф. Палигоров и консултирана с директора на Историческия музей във Велинград Снежана Велева, е утвърдена от ректора на ЛТУ и изпълнителния директор на ИАГ.

то развитие на висшето лесовъдско образование, разработена по идея на доц. д-р Евгени Цавков – преподавател по дендрология и уредник на Музея на ЛТУ. Не бихме искали да пропуснем и ентузиазма на трите водещи професионални горски гимназии – НППГС „Христо Ботев“ – Велинград, НППГСД „Сава Младенов“ – Тетевен, и ПЛТГ „Никола Вапцаров“ – Банско, които вложиха творчество и сърце в изготвените от учениците им табла в раздела за средното лесотехническо образование в България, и предоставиха редица ценни предметни експонати. Професионалната лесотехническа гимназия в Банско предостави за временно експониране част от пазената в училището колекция от стари горски инструменти.

Уникална е възстановката на кабинета на лесничей от началото на миналия век. Невероятна е сбирката от лесовъдска литература, документи, снимки, уреди, инструменти, отличителни и наградни знаци, съпътствали горската история на България. Немалка част от горските уреди и инструменти са запазени от ръководството на ЮЗДП – Благоевград, от колекцията, създадена в Горското училище в Боровец. И отново напомняме на нашите читатели – всеки може да допринесе за обогатяване на експозицията.

Духът от миналото, призван да напомня на поколенията колко интересна и славна е нашата горска история, е вече в Лесничейския дом на Юндола.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Здравословно състояние на горите в България – изпълнение на предвидените лесозащитни мероприятия през 2022 г. и прогноза за 2023 г.

Д-р инж. Петя МАТЕВА – главен експерт в отдел „Стопанисване на горските територии“ в ИАГ

Редовното заседание на Националната комисия по лесозащита на 7 март 2023 г. беше открито от изпълнителния директор на ИАГ инж. Стоян Тошев с думите, че лесозащитата е важна част от стопанисването на горските територии. Климатичните промени оказват влияние върху здравето на гората и са необходими адекватни и навременни мерки за опазването на зеленото богатство на България и стабилност на екосистемата.

Ежегодната работа на лесозащитните станции е свързана с редица дейности, резултат от които е съставянето на годишна прогноза с лесозащитни мероприятия. Тя се изпраща на държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ, общините и сдруженията по чл. 183 от ЗГ за изпълнение, а на ИАГ и РДГ – за контрол.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГНОЗАТА ЗА 2022 Г.

Представените данни в таблица 1 показват, че изпълнението на въздушното пръскане срещу видовете борова процесия (Thaumetopoea pityocampa) и ръждива борова листна оса (Neodiprion sertifer) за 2022 г. е 93 %.

Планираното от ЛЗС – Пловдив, въздушно пръскане срещу борова процесия се извърши на 7 септември на територията на Държавните горски стопанства – Ардино и Кърджали (РДГ – Кърджали), на 8 септември в ДГС „Акад. Н. Хайтов“ – с. Хвойна, (РДГ – Смолян); на 14 септември в Държавните горски стопанства – Карлово, Клисурса и Хисар, и община Хисаря, а на 19 септември – в ДЛС „Кормисош“ – Лъки, намиращи се в териториалния обхват на РДГ – Пловдив.

В периода 20 септември – 19 октомври 2022 г. е отчетен ефектът от употребата на двата продукта за растителна защита на базата на Bacillus thuringiensis var. Kurstaki – Рапакс и Форей 48Б. В различните райони смъртността при боровата процесия след употребата на Рапакс е между 85.5 и 86.2 %, а след употребата на Форей смъртността е от 51.1 до 89.9 %. Отчетените площи за въздушно пръскане срещу борова процесия са повече поради допълнително включване на 200 дка

силно засегнати площи на територията на ДЛС „Кормисош“ – Лъки. Извършеното въздушно пръскане е допринесло за занижената популационна плътност на вредителя, който обаче продължава да се разпространява на изток и на по-голяма надморска височина в Родопите.

Прогнозираното от ЛЗС – София, въздушно пръскане срещу ръждива борова листна оса е извършено през 2022 г. в периода 4 – 8 май в Държавните горски стопанства – Благоевград, гр. Сандански, СIMITLI, Кресна и Струмани, намиращи се в териториалния обхват на РДГ – Благоевград, и на 9 – 10

май в Държавните горски стопанства – Радомир и „Рилски манастир“ – гр. Рила (РДГ – Кюстендил). Използван е бактериален инсектицид на база на спинозад, извлечен от Saccaropolispora spinose. Ефектът от проведеното лесозащитно мероприятие е в интервала 78 – 95 % смъртност на лъжегъсениците на осата. Извършеното въздушно пръскане срещу ръждива борова листна оса е по-малко от планираното поради отмяна на площи на територията на ДГС – Радомир, и „Общински гори – Перник“ ЕООД, след контролно лесопатологично обследване, извършено непосредствено преди провеждане на лесозащитното мероприятие.

Извършената наземна химична борба е с 57 % повече от планираното. Преизпълнението се дължи на увреждания, причинени от насекоми вредители и болести по тополи, върби и елши в района на ЛЗС – Пловдив, и на възникнали през годината здравословни проблеми в горските разсадници, намиращи се

Таблица 1

Изпълнение на предвидените през 2022 г. лесозащитни мероприятия и предстоящи през 2023 г.

МЕРОПРИЯТИЕ	По утвърдена годишна прогноза за 2022 г. (дка)	Отчет 2022 г. (дка)	Изпълнение (%)	Прогноза 2023 г. (дка)
Авиоборба, в т.ч.:	27 104	25 080	93 %	13 899
срещу борова процесия	6700	6900	103 %	12 279
срещу ръждива борова листна оса	20 404	18 180	89 %	1620
Биологична борба	0	0	–	5748
Наземна химична борба, в т.ч.:	3670	5778	157 %	3316
в горски разсадници	554	4440	801 %	818
в култури	3116	1338	43 %	2498
Механична борба	640	1559	244 %	2631
Интегрирана борба	0	0	–	0
Санитарни сечи	190 107	197 072	104 %	189 063
Общо:	221 521	229 489	104 %	214 657

в района на ЛЗС – София.

Изпълнението на предвидената механична борба е 2.4 пъти повече от планираната за 2022 година. От отчетените 1559 дка 40 % са срещу увреждания от болести и насекоми в тополови, върбови и елшови и други широколистни гори и насаждения, 35 % са срещу повреди от дивеч, гризачи и домашни животни, 21 % са срещу борова процесионка в горски култури и 4 % са в горски разсадници.

В модул „Лесопатологично обследване“ на електронната система на ИАГ е отчетено провеждане на санитарни и принудителни сечи на площ 197 072 декара. Изпълнението е повече от прогнозираното за 2022 г. поради отчет на проведени принудителни сечи, планирани с горскостопански план. По-голямата част от отчетените мероприятия са в иглолистни гори (75 %), а 25 % са в широколистни гори. Според причината за увреждането с най-голям дял са горите, увредени от фитопатогенни гъби (53 %), от абиотични фактори (39 %), от стъблени насекоми (6 %) и от пожари – (2 %).

ПРОГНОЗА ЗА 2023 Г.

През 2022 г. в модул „Лесопатологично обследване“ на информационната система на ИАГ са подадени общо 11 819 сигнални листа, както и 15 406 лесопатологични обследвания на обща площ от 900 300 декара. Прогнозата за 2023 г. е съставена въз основа на 447 144 дка и не включва площите със степен на увреждане до 5 %. Планираните лесозащитни мероприятия са в резултат от 3000 лабораторни анализа от заложените 385 лепливи пояса, 457 фотоеклектора, 395 феромонов уловки, както и от извършените на терен контролни проверки на 50 % от включените в прогноза площи. Трите лесозащитни станции поддържат данни за 339 стационарни обекта за насекомни вредители и фитопатогени в горските територии.

През 2022 г. беше извършен мониторинг на състоянието на защитните горски пояси в Североизточна България. Анализът на информацията показва, че влошеното физиологично състояние на ясените пояси е в резултат на напредналата възраст, малкото количество валежи и слабата влагозапасеност в района,

което намалява тяхната устойчивост към патогени и насекоми.

Предвидените лесозащитни мероприятия през 2023 г. са на обща площ 215 000 дка, което е 24 % от всички сигнализираните горски територии с увреждания през 2022 г. и едва 2.3 % от общата горска територия на страната. При очаквано силно обезлистване от листо-гризеци насекоми се предвижда въздушно пръскане срещу новоизлюпените гъсеници на площ 14 000 декара. Срещу ръждивата борова листна оса то ще бъде извършено през пролетта в борови гори на Славянка планина, а срещу боровата процесионка – през есента в Източни и Централни Родопи и в района на Стара Загора. Във връзка с новоустановените нападения в Северна България и на територията на ЛЗС – Варна, вече е извършена механична борба чрез отстраняване на къделите на по-ниските дървета. На заседанието на Националната комисия по лесозащита беше съобщено, че на територията на ЛЗС – София, са заложени капани за улов на гъсениците на боровата процесионка върху единични дървета по примера на държави от Южна Европа. Предстои резултатите да бъдат отчетени и съобщени.

В слабо нападнатите дъбови гори в района на Държавните ловни сто-

панства „Паламара“ и „Черни Лом“ и ДГС – Сеслав, е предвидена биологична борба срещу гъботворката, която ще бъде извършена от средата на март 2023 г. на площ 5700 декара.

Срещу фитопатогенни гъби и увреждания от абиотични фактори, както и за създаване на здрав посадъчен материал и млади култури лесозащитната прогноза предвижда наземна химична борба на обща площ 3300 дка и механична борба – на 2600 декара. В лабораторията на ЛЗС – Пловдив, е доказано наличието на трахеомикоза – причина за съхненето на дъба и бука в района на Карлово.

Предвидено е и извеждане на санитарни и принудителни сечи на обща площ 189 000 дка в цялата страна, което според специалистите е безалтернативна мярка при увреждане на стъблата на дърветата. На *фигурата* е представено процентното разпределение на предвидените санитарни и принудителни сечи за 2023 година. Видно е, че 2/3 от сечите ще обхванат иглолистните гори.

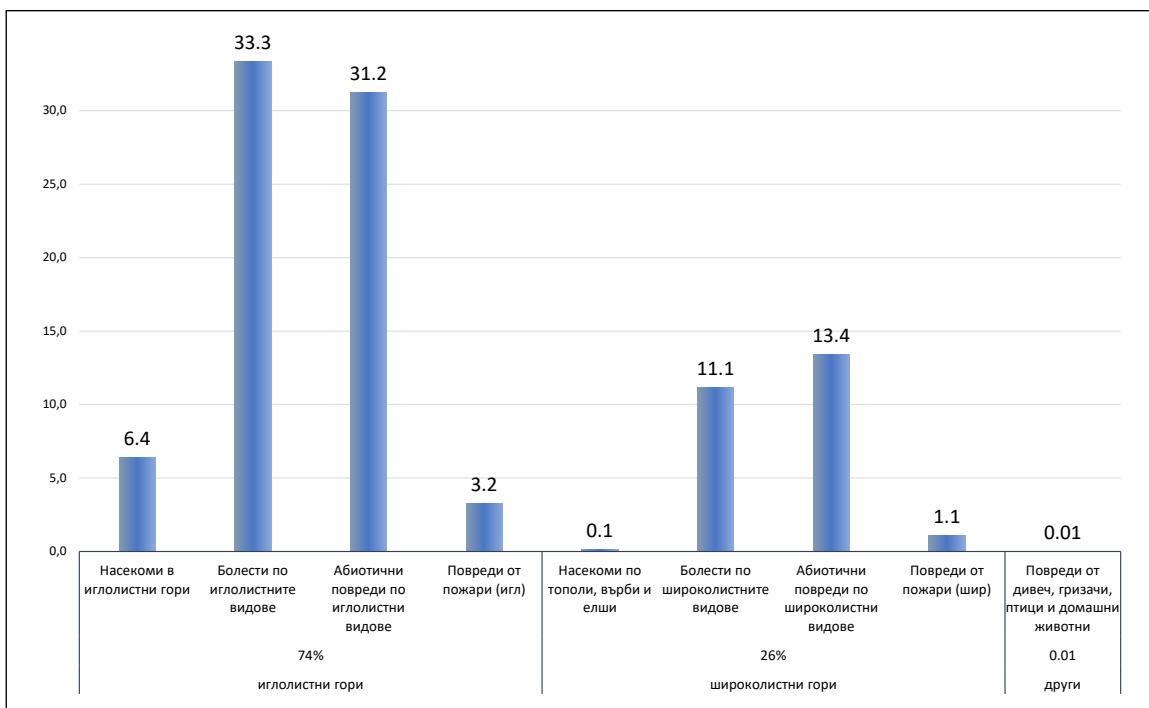
Съпоставката на сигнализираните засегнати горски територии през 2021 и 2022 г. (*таблица 2*) показва увеличаване на териториите, нападнати от корояди и болести в иглолистните и широколистните гори, но е редно да се спомене, че степен-

Таблица 2

Съпоставка на засегнати и прогнозирани площи с мероприятия по прогноза за 2022 и 2023 г.

Групи повреди	Засегната площ (дка)		Изменение (%)	Предвидени мероприятия (дка)		Изменение (%)
	2021 г.	2022 г.		2022 г.	2023 г.	
Насекомни вредители по иглолистни	180 375	148 593	18 ▼	33 924	27 206	19 ▼
в т.ч.: корояди	8850	12 919	46 ▲	6503	12 158	87 ▲
Болести и съхнене по иглолистни	98 539	107 567	9 ▲	70 582	63 042	10 ▼
Насекомни вредители по широколистни	84 915	43 303	49 ▼	3063	8851	189 ▲
Болести и съхнене по широколистни	13 020	30 939	137 ▲	6981	21 600	209 ▲
Абиотични фактори	147 240	114 126	22 ▼	106 327	92 536	13 ▼
Други причини	1779	2615	47 ▲	644	1422	120 ▲
Всичко	525 868	447 144	15 ▼	221 521	214 657	13 ▼

Легенда: ▲ – увеличава се ▼ – намалява

Фиг. Разпределение на предвидените санитарни и принудителни сечи за 2023 г. в %

та на увреждане варира между 5 и 100 %. Съответно се увеличават и предвидените мероприятия срещу повредите в тези групи.

Съхненето в горските масиви в страната, както и в полезащитните

горски пояси ще продължи и през настоящата година. То е в резултат на наблюдаващите се трайни изменения на климата особено в гори, които са неотгледани и са в напреднала възраст. Всичко това налага

спешни мерки по трансформация на иглолистните култури, създадени на нетипични месторастения, и поэтапно подновяване на увредените пояси със сухоустойчиви дървесни видове.

Обучение на служителите по опазване на горите в Югозападното държавно предприятие – Благоевград

През март ЮЗДП – Благоевград, проведе редица обучения на служителите по опазване на горите по проблемите, свързани с новото изменение и допълнение на Закона за горите, като се акцентира на пропуските при съставяне на констативни протоколи и актове при установени административни нарушения.

С влизането в сила на новите промени в Закона за горите (Изм. ДВ, бр. 11 от 2023 г., в сила от 02.02.2023 г.) значително се завишиха глобите срещу нарушителите в горски територии. Минималната санкция за физически лица, които извършват нарушения, се повишава десетократно. Наказва се с глоба от 500 до 5000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание, физическо лице, което в нарушение на Закона за горите и на подзаконовите актове по прилагането му сече, извозва, товари, транспортира, разтоварва, придобива, съхранява, преработва или се разпорежда с дървесина и недървесни горски продукти. Когато нарушението е извършено от юридическо лице или ед-

Лекторите инж. Юли Сираков от ЮЗДП и инж. Сашко Попов – директор на РДГ – Благоевград

Участници в обучението в ДГС – Благоевград

ноличен търговец, се налага имуществена санкция в размер от 2000 до 20 000 лева. Лектори в обучението, което беше в рамките на четири учебни часа, бяха експерти от Регионалната дирекция по горите в Благоевград и Югозападното държавно предприятие.

Основната задача на лекторите беше да запознаят служителите по опазване на горите с основните принципи при действащото законодателство. Целта е да се изградят обективни критерии и точна пре-

ценка при санкциониране на деянията на нарушителите, а грешките при съставяне на актове за административни нарушения да бъдат сведени до минимум.

Такива обучения бяха проведени в Териториалните поделения на Югозападното държавно предприятие Държавните горски стопанства – София, Сливница, Самоков, Ихтиман, гр. Елин Пелин, Пирдоп, Етрополе, Благоевград и Симитли и Държавните ловни стопанства „Искър“ и „Арамлиеца“.

Ирина ЖЕРЕВА

„Die Hohe Jagd & Fischerei“ – голямото завръщане

Инж. Валентин Чамбов и Тодор Джиков – зам.-министри на земеделието, разгледаха българския щанд на изложението

От 16 до 19 февруари, след тригодишна пауза, Панаирният център в родния град на Моцарт – Залцбург, Австрия, събра близо 430 изложители от 36 държави, привличайки 44 455 посетители, които се информираха за последните тенденции в областта на лова, риболова и заниманията сред природата. Огромният брой посетители и значителният ръст на международните участници потвърдиха значимостта на Ловното изложение „Die Hohe Jagd und Fischerei“ като най-атрактивното събитие в сферата на лова и риболова в Алпийския регион. Изложението отново подчерта ролята си на решаваща движеща сила, която от десетилетия отстоява запазването на традициите, но успоредно с това успява да включи и много актуални теми.

„Рекордният брой посетители на Ловното изложение „Die Hohe Jagd & Fischerei“ през 2023 г. за пореден път доказва, че правилно подобрите теми превръщат търговския панаир в особено привлекателно за хората място. Положителните отзиви от изложители и посетители ни позволяват да очакваме следващото му издание през 2024 г. с нетърпение“ – сподели Бенедикт

Биндер-Кригшайн – главен изпълнителен директор на Панаирния център.

Програмата на 33-ото издание плени с традиция и новаторство. Избраните от организаторите дискуссионни кръгове, водени от международно признати лектори,

Капитален трофей от благороден елен, добит в България

засегнаха актуални въпроси, сред които – културата на лов, ограниченията върху лова на птици, управлението на едрите хищници, защитените територии, начинът, по който се регулират боеприпасите, и намеренията за ограничаване на регионални практики в Европа. Наред със сериозните теми в програмата не липсваха забавни сесии от типа как да използваме успешно дрон по време на лов, който е най-добрият таксидермист за сезона и много други.

Българският щанд – на 35 м², с изцяло обновена визия, представи ценни трофейни експонати, добити през изминалия ловен сезон, и предизвика нескрития интерес на всички гости на панаира. В рамките на изложбените дни бяха проведени срещи с представители на международни организации в сферата на лова и ловното стопанство.

Николега ДИНЕВА
главен експерт в отдел
„Ловно стопанство“ – ИАГ
Снимки инж. Цветомир
ЦОЛОВ

Трофеи от дива свиня, добити през последните години в различни ловни стопанства в България

*От света на Ловното изложение
„Die Hohe Jagd & Fischerei“ – Залибург*

Проект OptFORESTS цели подобряване на многообразието и устойчивостта на бъдещите европейски гори

**Инж. Мария БЕЛОВАРСКА – директор на
Горска семеконтролна станция – София**

Проектът на програма „Хоризонт Европа“ – OptFORESTS „Използване на горските генетични ресурси за увеличаване на възможностите в контекста на екологичните и социалните предизвикателства“, бе представен на 22 март по време на Международното изложение „Природа, лов, риболов“ – Пловдив. Целта му е да се подпомогне опазването и устойчивото използване на генетичните ресурси на горите в Европа в условията на екологични и обществени предизвикателства.

Изменението на климата поставя горите пред редица изпитания. Новите европейски политики изискват повече усилия за възстановяване на горските екосистеми чрез масови залесявания до 2030 г. при напълно спазване на екологичните принципи. Тази цел може да бъде постигната само ако горските генетични ресурси и горският репродуктивен материал – плодове, семена, шишарки и части от растения, са защитени и се управляват устойчиво. Добре развитият разсадников сектор ще подпомогне усилията за залесяване и възстановяване. Проектът на „Хоризонт Европа“ – OptFORESTS, има за цел да генерира нови знания в тази област, да систематизира данните и да създаде мрежа от партньорства за производство, внедряване, управление и опазване на разнообразни и адаптивни горски генетични ресурси и горски репродуктивни материали.

Основната мисия на OptFORESTS през следващите 5 години (2022 – 2027) е да се гарантира по-голям брой богати на видове (естествени или залесени) и добре управлявани гори, за да се смекчи въздействието от изменението на климата. За тази цел ще се извършат изследвания за подбора на разнообразни горски репродуктивни материали, включително смеси от видове и произходи, адаптирани към бъдещия климат, ще се насърчи устойчивото използване и

не разширяването и диверсифицирането на производството в разсадниците и ще се разработят природосъобразни решения, като се разчита на горските генетични ресурси, инструменти (например разширени информационни системи чрез свързване на EUFGIS с FOREMATIS, Европейската информационна система за горски репродуктивни материали) и културните траектории за насърчаване на биоразнообразието на горите и екосистемните услуги.

Какви предизвикателства предстоят?

За да се постигнат тези амбициозни цели, OptFORESTS обединява консорциум от 20 партньори от цяла Европа, координиран от Националния институт за селскостопански, хранителни и екологични изследвания на Франция (INRAE), включително Изпълнителната агенция по горите чрез Горската семеконтролна станция в София и повече от 100 изследователи и заинтересовани страни с опит в екологията, стопанисването на горите, генетиката, моделирането и социално-икономическия анализ.

С този мултидисциплинарен екип проектът ще оцени адаптивните черти и характеристиките на биомасата в съществуващи и новосъздадени географски култури от следващо поколение, които ще оценят ефективността не само за отделни видове или произходи, но и техните смесвания, ще насърчат опазването и използването

на уникални дървесни линии за възстановяване и управление на екосистемите (например екологично маргинален произход), моделиране на бъдеща адаптация на дървета на различни етапи от живота, интегриране на геномиката в текущата рамка за моделиране и провеждане на селекция на голям брой недостатъчно използвани дървесни видове в европейското горско стопанство.

Това ще бъде допълнено от изучаването на ефектите от лесовъдските дейности и хетероген-

ността на ландшафта върху генетичното разнообразие и разработване на нови лесовъдски възможности за генетично смесени гори, които ще бъдат приложени чрез софтуер за обучение (мартелоскопи) и дългосрочни демонстрационни парцели, показващи решения за възстановяване на биоразнообразието в различни европейски биогеографски области и региони.

За да даде възможност за оптимално предлагане на разнообразен горски репродуктивен материал, OptFORESTS ще направи задълбочена оценка на сектора на европейските разсадници, ще прогнозира бъдещи нужди от горски репродуктивни материали, ще разработи технология за производство на фиданки и ще насърчи сътрудничеството между разсадниците. Природосъобразните решения и инструменти ще бъдат разработени съвместно със заинтересовани страни на местно и европейско ниво заедно с анализ на разходите, ползите и пропуските по ключови социално-икономически, управленски и политически въпроси.

OptFORESTS е проект за постигане на дългосрочни въздействия, необходими за справяне с изменението на климата и природни бедствия, като същевременно поддържа или увеличава биоразнообразието на горите и екосистемните услуги и е в подкрепа на международните споразумения и политиката на ЕС съгласно Европейската зелена сделка, свързана с подобни инициативи на други континенти. Проектът получи финансиране от програмата за изследвания и иновации на Европейския съюз в Европа по Грантово споразумение № 101081774.

ЮЦДП – Смолян, и ЮИДП – Сливен, започнаха работа по проекти

На 9 март Южноцентралното държавно предприятие – Смолян, проведе откриваща пресконференция по проект № BG16M1OP002-3.035-0004 „Подобряване природозащитното състояние на горски природни местообитания и подпомагане на екосистемните услуги на територията на Южноцентрално държавно предприятие“, финансиран по Оперативната програма „Околна среда“, който е на стойност 6 471 768.70 лева. Договорът за безвъзмездна финансова помощ е подписан на 8.12.2022 г., като дейностите трябва да приключат до 31.12.2023 година.

Проектът предвижда залесяване на площ над 150 ха, като в отглеждането на нови горски култури са включени и гори в района на Родопите, пострадали при ветровал, снеговал и вредители. Предвидено е залесяване на широколистни и иглолистни фиданки. Ще бъде ремонтирана и оборудвана сушилнята за шишарки в Чепеларе, в която ще се обработват и съхраняват над 3.3 т шишарки и 2.2 т жълъди за посадъчен материал. В самото залесяване ще бъдат ангажирани сезонни работници. За да се опазят фиданките от пуснатите свободно на паша домашни животни, част от насажденията ще бъдат оградени. За терен от 14.6 ха на територията на ДГС – Асеновград, ще бъде изградена система за капково напояване.

По проекта е предвидена и доставка на техника – специализирани трактори, бензиноmotorни триони и други инструменти.

Основната цел на проекта е да допринесе за подобряване на природозащитното състояние на горски природни местообитания и да се подпомогнат екосистемните услуги, предоставяни от горите на територията на Южноцентрално държавно предприятие – Смолян.

ЮИДП – Сливен, е партньор в проекта „От Желязната завеса до Зеления пояс: Възстановяване на екологичните мрежи в Югоизточна България“

Водещ партньор в инициативата е Сдружението „Българско дружество за защита на птиците“, с което ЮИДП – Сливен, има сключено споразумение за сътрудничество. Фондация „По-диви Родопи“ и световната мрежа „БърдЛайф Европа и Централна Азия“ също са партньори по проекта.

Той е финансиран в рамките на Програмата за застрашени ландшафти. Продължителността му е 60 месеца, считано от 1.10.2022 г. до 30.09.2027 г.

Целта пред ЮИДП – Сливен, е възстановяване на ксеротермни гори и речни галерии в районите на Сакар, Странджа и Източни

Родопи, чрез които да се създаде обширна мрежа от жизнени екосистеми, устойчиви на климатични изменения. За осъществяване на поставената цел в рамките на петгодишния период на договора ЮИДП предвижда дейности по замяна на 3180 ха борови култури с местни дървесни видове и създаване на 30 ха крайречни гори. Замяната на боровите култури е разделена в две направление – 3000 ха трансформиране на иглолистни култури в широколистни, чрез извеждане на сеч за трансформация, и 180 ха залесяване с местни дъбове – цер, благун и космат дъб, на площи, освободени след санитарни или принудителни сечи в иглолистни култури. Дейностите по залесяване ще се извършат на територията на Държавните горски стопанства – Елхово, Свиленград, Маджарово, Средец и „Тунджа“ – Ямбол. За 5-годишния период се предвижда залесяване на общо 180 ха, като попълването и отглеждането на културите също ще е в рамките на проекта. Планирано е експериментално залесяване на малки площи в различни териториални поделения, като на всички отделни площи новосъздадените култури ще бъдат идентични – ще се използват цер, благун, зимен дъб и черен бор, като смесването им ще се извърши редовно, но за всеки вид ще се приложат няколко различни схеми с различна гъстота, за установяване на най-ефективната гъстота за определения дървесен вид. Трансформацията от иглолистни в широколистни е планивана на площ от 3000 ха, в Държавните ловни стопанства „Грама-тиково“, „Тополовград“, и Държавните горски стопанства – Кости, Малко Търново, Звездец, Средец, Елхово, Ивайловград и Свиленград, чрез извеждане на сеч за трансформация. Възстановяване на крайречни гори ще се извърши на площ 30 ха, като е предвидено залесяване по крайречието на реките Тунджа и Марица в ДПС „Тополовград“, и Държавните горски стопанства – Елхово, Маджарово и „Тунджа“ – Ямбол, с летен дъб, полски ясен и местни тополи.

Проектът е финансиран от Програмата за застрашени ландшафти (ELP), която се управлява от Природозащитната инициативата на Кеймбридж – сътрудничество между Университета на Кеймбридж и водещи международни организации, фокусирани в опазване на биоразнообразието. Университетът и Програмата за застрашени ландшафти се подкрепят от „Аркадия“ – благотворителен фонд на Питър Болдуин и Лизбет Раузинг. Общият бюджет на проекта е 6 873 170 \$, от които 4 100 832 \$ е финансов принос на ELP. Средствата за ЮИДП по проекта са 499 439 \$.

Предлагаш или търсиш дървесина?

<https://durval.eu>

Браконьерството – заплаха за дивеча и предизвикателство пред ангажираните институции и стопанисващите дивеча

Инж. Росен РАЙЧЕВ – директор на Дирекция „Контрол по опазване на горските територии и ловно стопанство“, инж. Василий ГЕОРГИЕВ – главен експерт в отдел „Ловно стопанство“ – ИАГ

Независимо от относително малката си площ, страната ни е сред най-богатите в Европа по биоразнообразие благодарение на географското си разположение, релеф и климат. За опазването му са обявени 3 национални парка, 11 природни парка, 90 резервата, множество защитени местности и природни забележителности. Чрез Закона за биологичното разнообразие под защита са определени 567 растителни и 421 животински вида, както и 90 типа природни местообитания.

Част от видовете, обитаващи постоянно или временно границите на страната ни – 22 вида бозайници и 30 вида птици, подробно описани в Приложение № 1 на Закона за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД), са класифицирани като дивеч и са обект на лов. С оглед на уязвимостта на част от тези видове и съобразно биологията им са определени конкретни изисквания при ловуването им. Със ЗЛОД и Правилника за прилагане на Закона за лова и опазване на дивеча (ППЗЛОД) е регламентирано приемането на ежегодни планове за ползване на дивеча и са определени срокове за ловуване, дневни норми, разрешени методи и средства за лов и други специфични изисквания. Цялата тази съвкупност от изисквания гарантира устойчивото стопанисване и ползване на дивеча от ловците.

Ползването на дивеча, или т.нар. право на лов, е свързано и с ежегодно полаганите грижи от стопанисващите дивеча (ТП ДГС/ДЛС, ловни сдружения и юридически лица) за опазването му и неговото подхранване, създаване и поддържане на специализирана фуражна база, регулиране на числеността на хищниците и разселване на фермерно произведен дивеч. Ловците поддържат популацията на дивеча в границите на допустимия запас, като по този начин минимизират

и щетите, причинени от него, включително и върху земеделските култури.

За съжаление, отделни лица ловуват, без да спазват нормативните изисквания – браконьерстват. От една страна, ощетяват стопанисващия дивеча – в съответния ловностопански район, а от друга страна, нанасят понякога твърде големи щети на дивеча и той трудно може да се възстанови и достигне допустимите си запаси. Водени обикновено от своите браконьерски наклонности, те посягат и на защитени и уязвими животински видове. Ежегодно сме свидетели на примери за това – един от последните е убийството на египетския лешояд Бояна през 2022 г. близо до Джебел.

За съжаление, тази браконьерска проява и много други биват основно приписвани на ловната общност, което вреди изключително много на имиджа на ловеца в обществото.

На лицата, стопанисващи дивеча, е вменено и задължението за неговото опазване и охрана. Именно в тази си роля полаганите усилия са недостатъчни, тъй като не във всички сдружения има назначен нужния брой ловни надзиратели, които да осъществяват превантивен контрол. Дейността на определените отговорници по охраната на дивеча – един на 500 ха, чиято цел е при съмнения за незаконна дейност незабавно да уведомят ДГС/ДЛС или РДГ, е незабележима. Не се използва и възможността за сключване на договори с юридически лица, регистрирани по Закона за частната охранителна дейност.

За справяне с проблема браконьерство е необходимо голяма част от ловците да изразят явно активната си позиция на нетърпимост спрямо браконьерски прояви, за които са узнали, и да се ангажират в борбата с браконьерите. Не трябва да остават ненаказани провинилите

се в случаите, в които по време на законен ловен излет са отстреляни видове, за които няма издадено разрешително за лов. Такива действия най-често се установяват при групов лов на дива свиня, като по време на гонката се отстрелват преминаващи сърни или елени. В началото на годината имаше подобни констатации и при групов лов на чакал извън горския фонд – без осигурен придружител, като се навлиза в горски територии и се отстрелва едър и дребен дивеч. Не са изключения и случаите, в които се превишава броят на едрият дивеч по издадени разрешителни. В тези случаи следва да се прилага максимална строгост към браконьерите. Дисциплиниращ механизъм е и изключването им от съответните дружини и сдружения.

Друг тип браконьерство се извършва от лица (индивидуално или от групи), които навлизат в ловностопански райони – най-често извън разрешените ловни дни и в тъмната част на денонощието, използват приспособления за нощна стрелба, високопроходими моторни превозни средства, изкуствени източници на светлина, примки, капани, а в последно време и летателни средства (дронове с термокамери). Този тип браконьери са най-трудни за залавяне и нанасят най-голяма щета на дивеча, тъй като са добре организирани и оборудвани и трудно забележими. Възползват се от факта, че през нощта има малко лица в горските територии и ловностопанските райони, действат необезпокоявано особено при наличие на широко разпространените и достъпни в последно време термовизии и супресори. При залавянето тези лица, които са добре запознати със слабостите на законодателството и правоприлагането, често се държат агресивно.

За успешно противодействие на браконьерството е необходима обща и добре координирана дей-

Придвижването на египетския лешояд Бояна (2018 – 2022 г.)

трол по време на провеждане на ловните излети и след приключването им. Ще бъдат проведени обучения за повишаване на квалификацията на лицата, заети с контрола, при което ще се обърне внимание

на допусканияте пропуски при образуване на административнонаказателното производство, които впоследствие могат да се използват от нарушителите в хода на съдебния контрол. Предприети са действия по разработване на софтуер за издаване на електронни разрешителни за лов, чрез които ще се улесни осъществявания контрол и ще се предотврати възможността за последващото им издаване с цел прикриване на нарушителите.

Независимо от описаните дотук действия, за по-ефективно и за по-успешно противодействие на браконьерството е належащо да се извършат промени в ЗЛОД и Наказателния кодекс, където съставът на деянията да бъде коригиран и допълнен, а предвидените наказания – завишени, за постигане на превантивно-възпиращ ефект.

Най-важното звено, в което има нереализиран потенциал в борбата с браконьерството, е активната дейност на лицата, ангажирани с охраната на дивеча в ловните сдружения, на назначените отговорници по охраната и на гражданската позиция на всички ловци за нетърпимост към браконьерството. С тяхна подкрепа при своевременно подадена информация на тел. 122 или до най-близката компетентна структура възможността за установяване на браконьерските прояви или предотвратяването им е значително по-голяма в сравнение с рутинните обходи, които ежедневно извършват горските служители. Призоваваме всички лица да бъдат отговорни към дивеча и биоразнообразието на България и заедно да се противопоставим на браконьерството във всичките му форми на проявление.

Животното е убито само за да бъде взет трофеят

ност между всички институции и лица с компетенции по опазване и охрана на дивеча, в т.ч. Министерството на земеделието – ИАГ (РДГ, ДПП), ДП по чл. 163 от ЗГ (ТП ДГС/ДЛС), Министерството на вътрешните работи, Министерството на околната среда и водите (РИОСВ), лицата по чл. 34 от ЗЛОД, стопанисващи дивеча (сдруженията по чл. 30 и 31 от ЗЛОД и други юридически лица).

През 2022 г. в изпълнение на своите правомощия служителите по контрола от ИАГ и ДП по чл. 163 от ЗГ, със съдействието на органите на МВР, са извършили общо 144 682 проверки, при които са установени данни за престъпления и нарушения на ЗЛОД и ППЗЛОД. Образувани са досъдебни производства, а за административните нарушения са съставени 128 АУАН. Задържани са 14 законно притежавани и 11 незаконно притежавани оръжия, 94 уреда и боеприпаси, 31 бр. едър и 3 бр. дребен дивеч.

За постигане на ефективно противодействие на браконьерството през настоящата година ИАГ, координирано с органите на МВР, ще засили осъществявания кон-

Трябва ти

ДУРВАЛ

<https://durval.eu>

Енергия, масовост и уверена крачка към традицията

През м.г. след дългогодишна забрава успешно бе възроден спортният живот на лесовъдите с провеждането на Националното първенство по ски спортове за работещите в системата на горите. Удовлетворени от събитието през 2022 г., и тази година ръководството на Изпълнителната агенция по горите и Министерството на земеделието отново заявиха участието си в тази прекрасна проява, която обединява колегията.

И този репортаж от Пампорово ще започнем с малко история, в която се включиха ветерани. Инж. Петър Абрашев – дългогодишен председател на ФСОГСП, обясни, че състезанията по зимни спортове за работещите в системата на горите датират от 1977 година. Провеждаха се ежегодно и включваха дисциплините „Слалом“, „Гигантски слалом“, „Ски бягане“ и „Спускане с шейни“. В централата на Синдиката са запазени хронометрите, с които е измервано времето на състезателите, тъй като в онези години е нямало електронни системи за времеизмерване. Инж. Георги Големинов – дългогодишен директор на ДГС – Боровец, си спомни, че

е участвал редовно в състезанието още преди 1981-та, годината на постъпването му в Стопанството.

На 28 – 29 март състезателите от отрасъла се срещнаха в Пампорово, за да утвърдят целта, поставена през м.г. – да популяризират ски спорта и да съдействат за продължаване на традицията и утвърждаването на спортния живот на българските лесовъди. Националното първенство предоставя възможност за изявата им.

Участие заявиха служители на ИАГ, пет държавни предприятия и териториалните им поделения, регионалните дирекции по горите, дирекциите на природните паркове, горските семеконтролни станции и Националното сдружение на собственици на недържавни гори „Горовладелец“. Домакин на състезанието, показал отлична организация, бе Южноцентралното държавно предприятие – Смолян.

Стартовият ден бе предшестван от техническа конференция за участниците в надпреварата, на която те бяха поздравени от инж. Асен Карабов – зам.-директор на ЮЦДП. Инж. Атанас Станков – главен експерт в Предприятието, и

Стефан Присадов от „Пампорово“ АД разясниха правилата на състезанието, които ръководителите на отборите бяха получили предварително. Бяха изтеглени 103 стартови номера, като първи направиха това миналогодишните победители.

Вечерта на скиора, проведена в хотел „Перелик“ на 28 март, предостави възможност за опознаване на колегите.

Пистата „Стената“ посрещна състезателите на 29 март, огряна в слънце, а минус 7-8-градусовата температура само стимулира енергията им.

В присъствието на официалните гости – инж. Валентин Чамбов – зам.-министър на земеделието, който поздрави участниците в първенството и им пожела успех, и инж. Стоян Тошев – изпълнителен директор на ИАГ, в 9.30 ч. бе даден старт на надпреварата. Родопските гайди разлюляха с красивите си мелодии смърчовите върхари, докато състезателите заемаха местата си на старта, а Антим Синапов от „Пампорово“ АД влезе в ролята на вещ водач в представянето на състезателния маратон.

Тази година състезателното тра-

се бе разделено на „скиорско дясно“ – за мъже, и „скиорско ляво“ – за жени. Първи стартираха 25 състезателки в категория „Жени до 40-годишна възраст“, след тях дамите над 40-годишна възраст и съответната процедура бе повторена и за мъжете. Многобройната публика ентусиазирано подкрепяше скиорите и често избухваше в аплодисменти за най-бързите.

Всички, дошли на пампоровската писта да покажат майсторството си, бяха добри. Но като всяко състезание, и това излъчи своите победители.

КЛАСИРАНЕ

Във възрастовата категория под 40 г. първа бе инж. Николая Никова от ДГС – Широка лъка (ЮЦДП), миналогодишната шампионка Силвия Арангелова от ДПП „Витоша“ (ИАГ) стана втора, а на трето място се класира инж. Михаела Станкова – ДГС – Хвойна (ЮЦДП) (сн. 1).

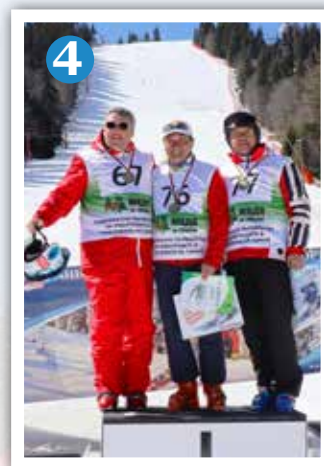
В категория „Жени над 40 г.“ на първо място е д-р инж. Албена Бобева (ИАГ), втора – инж. Петя Пашова (ИАГ), трета – инж. Станка Насташова-Уйорова (НС „Горовладелец“) (сн. 2).

При мъже до 40-годишна възраст първи е инж. Димитър Манджуков – ДЛС „Тракия“ (ЮЦДП), втори – инж. Йоан Уйоров – НС „Горовладелец“, трети – инж. Асен Бочуков (ЮЦДП) (сн. 3).

В категория „Мъже над 40 г.“ първо място – инж. Георги Кисъв, директор на РДГ – Смолян, второ – инж. Димитър Баталов (ИАГ), трети – инж. Димитър Витев (ИАГ) (сн. 4).

В отборното класиране на първо място се изкачи отборът на Изпълнителната агенция по горите (сн. 5), на второ – Южноцентралното държавно предприятие – Смолян, на трето – НС „Горовладелец“.

Наградите – медал и грамота, на победителите от Националното първенство по ски спортовете за работещите в системата на горите в индивидуалното класиране връчи инж. Здравко Бакалов – директор на ЮЦДП – Смолян, а в отборното – инж. Валентин Чамбов – зам.-министър на земеделието.

Приза на КК „Пампорово“ АД „Най-възрастния участник“ получи инж. Милко Станчев – директор на ДГС – Троян (СЗДП), носител на приза „Най-младия участник“ стана инж. Велизар Малкочев от РДГ – Смолян.

Закривайки състезанието, зам.-министър Чамбов пожела на участниците догодина отново да бъдат тук, за да може традицията да се утвърди, а колегията да се чувства единна.

Така че, колеги, догодина може да не е съвсем по същото време, но на същото място и със същия ентусиазъм и високо майсторство отново да премерим сили и да затвърдим любовта си към зимните спортове.

**Екип на сп. „Гора“
Снимки Станислава
КРУМОВА**

Концепции за адаптиране на управлението на горите към създаване и поддържане на многофункционални ландшафти

Д-р инж. Ценко ЦЕНОВ, д-р инж. Георги ГОГУШЕВ

С развитието на човешкото общество и социално икономическите взаимоотношения се променят изискванията на хората към горското стопанство. Вднешно време очакванията какво трябва да предоставят горите варират много и са в зависимост от регионалните особености, групите на заинтересованите страни и обществените нагласи. Във всички случаи се наблюдава увеличаване на разнообразието от услуги, които хората искат да получават от горите. Развитието на многофункционални гори изисква добро познаване на традициите и културното наследство в социално-екологичните системи на различни нива. Появата на лесовъдството като система за стопанисване на едновъзрастни гори преди повече от 200 години и по-точно производството на дървесина с устойчив добив обхваща различни аспекти на горската екосистема и пространствено-времеви мащаби. Общ преглед на историята на неговото развитие показва, че са налице неравенства по отношение на разпределението на доходите и влиянието на различните нива на управление и че за

постигането на сериозни промени са нужни допълнителни външни усилия. Основното предизвикателство пред горското стопанство остава – да бъде спряно непрекъснатото създаване на съмнение в правилното управление на горите. От първостепенно значение се явява насърчаването на цялостно, многоизмерно и многостепенно системно мислене в тази посока. В множество социално-екологични системи, базирани на широк спектър от ползване на земите и горите, управлението на ландшафта се е развивало, за да се осигури препитание на местните хора, базирано на дървесината като основа за съществуването. Тези практики често се основават както на отдавна установени традиционни културни ценности, така и на твърди идеологии и стремежи за печалби. С динамичното развитие на обществото възниква набор от ползи от горите и горските ландшафти, за да стигнем до термини като устойчиви гори, устойчиво горско стопанство и устойчиво управление на горите. Ставаме свидетели на нарастващ човешки отпечатък върху екосистемите и сме изправени пред опас-

ността изискванията за ползи да надхвърлят възможностите за предоставяне им. Очертава се проблем, който изисква генериране на ново знание и изоставяне на поддържаното традиционно мислене и рутинни действия.

Прилагането на политики за устойчиво развитие и по-голяма стабилност в управлението на горите, насажденията и отделните дървета изисква ландшафтна перспектива, включваща биофизични и антропогенни измерения, както и пространствен обхват извън горските територии. Екосистемният подход на Конвенцията за биологичното разнообразие и ландшафтният подход се появиха като средство за насърчаване на цялостен поглед, подчертаващ важността на социално-екологичните системи. Развива се дебатът за устойчиво управление на горите, за биоикономиката и за ползите от горските ландшафти. Той обхваща аспекти като разнообразието на видове, местообитания, структури и процеси в екосистемите, увеличаване на екосистемните услуги, смекчаване и адаптиране към климатичните промени, но

включва също и традиционните практики и взаимоотношения в социално-екологичните системи. Възниква въпросът кои са лостовете за промяна на естествените и изкуствено създадените гори, за да се поддържат като многофункционални горски ландшафти.

Ландшафтът представлява всички видими характеристики на дадена територия. В практическата си дейност лесовъдите използват термина „горски пейзажи“. В контекста на екосистемния подход горският пейзаж е мозайка от взаимосвързани, взаимозависими насаждения или петна, които са включени в по-големия ландшафт. Базираният на екосистемата подход изисква цялото планиране и дейности да започват на регионално/ландшафтно ниво. При планиране, свързано с непосредствените нужди от екосистемни ползи/услуги, обхватът на ландшафта е за водосбори с малък до среден размер (по-малко от 5000 ха до около 50 000 ха). В процесите на подрегионално или регионално планиране съображенията за нивото на горския ландшафт се разширяват до големи водосбори, обхващащи понякога стотици хиляди хектари, и може да включват територии на една или повече общини, включително цяла област.

В планирането и използването на горите – особено на дървесината, много хора са склонни да се фокусират върху малки горски площи. Това е резултат от нашия ограничен пространствен поглед, кратки времеви рамки и традиции. За разлика от това базираният на екосистемата подход изисква цялото планиране и дейности да започват на ниво ландшафт. Характерът и състоянието на горския ландшафт определят какво е възможно на ниво насаждение. Различията в екологичните условия и протичащите биологични процеси на горите предполагат и разлики в начина им на функциониране и изискват различни ограничения.

Състоянието на една гора дава информация как човешката намеса е променила функционирането на гората от нивото на ландшафта до нивото на насаждения. Общоприетият към момента начин за планиране и ползване на дървесината много често води до отрицателни

въздействия като фрагментация, загуба на стари гори и деградация на почвата. Горското стопанство в Европа традиционно се основава на отглеждане на едновъзрастни гори с основна цел производство на дървесина. Понастоящем на ниво Европейски съюз се насърчават идеите за преминаване към природосъобразно стопанисване на горските екосистеми, като това е отразено в Стратегията за биологично разнообразие (2020 г.) и Стратегията за горите (2021 г.). Това подчертава необходимостта от прилагане на разнообразни подходи за управление на горите, в които да са отразени екологичните изисквания, историческото наследство и интересите на собственика на горската територия. В широка гама от изследвания, представящи различни горски райони в много страни, се подкрепя идеята за многофункционални ландшафти като необходим ход за установяване на модели за управление, отговарящи на промените на климата и опазването на биоразнообразието. Това предполага признаване на нивото на ландшафта като ключова рамка за управление и планиране. Редица подходи за зонироване целят поддържането на функционални мрежи от местообитания, които подобряват човешкото благополучие и опазването на биологичното разнообразие, като в същото време позволяват ефективно производство на дървесина. Това обаче би изисквало промяна на системите за управление на горите с цел поддържане на целостта и устойчивостта както на екосистемите, така и на социалните системи.

Необходимият преход от горско стопанство като хомогенна, едновъзrastова система за стопанисване на горите с приоритизиране на една или повече функции към устойчиво управление на горите, способно да поддържа многофункционални ландшафти, изисква проучване на историята на развитие на лесовъдството като сбор от системи на стопанисване на насажденията с еднаква възраст за промишлени цели. Включването на различни гледни точки, използващи биосферата, обществото и икономиката като вложени системи, може да подобри разбирането за горските ландшафти като сложни

многостепенни социално-екологични системи. Освен преминаване към ландшафтна перспектива и фокусиране върху жизнеспособни и устойчиви екосистеми, това изисква разбиране за динамичните роли на традициите и културното наследство в социалните системи на различни нива на управление. Горите и горските ландшафти отразяват комбинирания резултат от възприятията, стратегиите и отношението, поддържани от широк кръг местни, регионални, национални и международни заинтересовани страни и участници. Получените практики за управление на горите се основават на богатото наследство от знания, норми и социални отношения, придобити от отдавна в специфични географски райони.

Необходимостта от адаптация и смекчаване на изменението на климата изискват неотложни промени на много нива. Изменението на климата може да включва екстремни температури и суша, силни ветрове и наводнения, които могат и трябва да бъдат смекчени чрез действия, базирани на горите. Политическата реакция, както и практиките на място трябва да бъдат силни и в същото време динамични във времето, за да се справят с бъдещи, неизвестни в момента изменения, които застрашават устойчивостта. Политиката и доброто управление трябва да бъдат адаптирани към широк спектър от местни и регионални социално-екологични особености, но също така да могат да се изправят срещу установените към момента норми и практики, които обикновено се променят бавно.

Много изследвания и автори стигат до заключението, че в управлението на ландшафта трябва да бъдат включени институции, засягащи регулацията, териториалното планиране, образованието и мониторинга, свързани с поставените за изпълнение цели. Налице е голям обем научна литература, която може да бъде добра основа за подкрепа на бъдещата трансформативна промяна към многофункционални и устойчиви горски насаждения. Ключово значение за постигане на такава цел има насърчаването на диалога на място, който се основава на дока-

зателства. Проблем е, че горските земи не винаги се управляват чрез пространствено планиране или от гледна точка на ландшафта. Това не е от полза за установяването на базирано на ландшафта и екосистемно ориентирано управление на горите. Създадената инерция за горско стопанство, стопанисващо едновъзрастни насаждения по принципа на „нормалната“ гора, може да бъде основна пречка за промяна в подхода на планиране. Понастоящем има малко стимули за собствениците на горски територии да прилагат ландшафтна перспектива. В горските ландшафти освен към дървесината има интерес и към други ресурси и услуги, като например: правата за лов и риболов, обслужване на различни общи пътища, ползване на водата и т.н., които се регулират от различни институции. Разглеждайки горските ландшафти като социално-екологични системи, развитието им към многофункционални ландшафти трябва да обхваща: 1. Различните услуги, които предоставят горите; 2. Взаимодействията на заинтересованите страни и различните нива на овластените структури за управление в развитието на обществата; 3. Икономическа верига на стойността на продуктите. Всяко от тези три направления – представляващи използвани и припокриващи се системи, предлага отделни области за анализи. Горските ландшафти предоставят съвкупност от различни видове зелена инфраструктура и профили на ползите от природата. Наблюдава се един силен контраст между естествено динамичен ландшафт срещу ландшафт, при който фокусът е максималното устойчиво производство на дървесина. Всяка социално-екологична система включва участници и заинтересовани страни на различните нива. Структурите на заинтересованите страни като цяло са сложни и динамични и по този начин предоставят различни гледни точки за анализи, чийто избор е много вероятно да повлияе на заключенията. Това изисква да се идентифицира набор от участници и групи от заинтересовани страни на различни нива, вариращи от местни собстве-

ници на гори до инвеститори на глобално ниво. При изследването на взаимодействията между икономическите агенти във веригите на стойността в пространството и времето повече внимание трябва да се обърне на наративната икономика – появяващо се явление, при което популярните истории могат да повлияят на индивидуалното и колективното икономическо поведение. Това изисква напирателна необходимост „да се даде възможност на гражданите да си върнат притежанието на икономически и исторически знания“ (Шилер). Примери за подходящи въпроси, на които е необходимо да се даде отговор, са следните: Кой прави пари и от какво? Има ли скрити преки и непреки разходи? Какви са ролите на лесовъдите спрямо тези на пазарите и инвеститорите? Как се развива готовността на гражданите да плащат за ландшафтни услуги?

Очакванията какво трябва да предоставят ландшафтите варират във времето и пространството, както и между групите на заинтересованите страни с различни искания, гледни точки и ценностни системи. Това затвърждава ролята и значението на политическите решения, с които се аргументират различните намерения и готовност за постигане на устойчивост.

Капацитетът на индустриалните предприятия през последните години се увеличава значително. Важно е да бъде анализирана търговията на основните им продукти. Възникващите проблеми тук са: какво влияние се оказва върху околната среда, когато става въпрос за въглеродни емисии, опазването на биологичното разнообразие и усилията за смекчаване на климатичните промени.

Остава въпросът: ако преработвателната част от горската промишленост не може да покрие разходите си и е на загуба, тъй като дървеният материал е изцяло доминиращият поток на доходите от горите, продуктите от биологичните активи и горската земя могат ли да бъдат устойчиви?

В продължение на повече от два века в Централна, Източна и Северна Европа постоянно и ус-

пешно се насажда културата на едновъзрастно отглеждане на горите. Това води до „приобщаване“ на експертите към традиционните подходи, начин на мислене и работа. Промяната и осъзнаването на идеята за многофункционални горски ландшафти днес става предизвикателство. Националният и международният обществен избор, бизнес интересите и изменението на климата формират набор от нови силни двигатели за подкрепа на прехода към стопанисване и управление на горите на ниво ландшафти. Необходими са фундаментални промени в традиционния горски сектор, насочени към повишена социална и екологична устойчивост. Това включва различни подходи за управление на горските ландшафти – едновъзрастни и разновъзрастни гори, симулация на режими на природни нарушения чрез човешки намеси, поддържане на смесени гори, удължаване на възобновителните периоди, планиране на ландшафта като функционална и представителна зелена инфраструктура.

Проследявайки историята на горския ландшафт през призмата на биосферата, обществото и икономиката, може да се каже, че има социално-екологично наследство, което е утвърждавало доминираща политика и практика на управление на горите в Европа, насочена към ефективно производство на индустриални суровини. Създава се рязък контраст с политиката за устойчиво управление на горите (Forest Europe, 2015) и зелената инфраструктура, подкрепяща опазването на биологичното разнообразие и благосъстоянието на хората (Европейска комисия, 2020). Съществуват различия между групите на заинтересованите страни за това, което трябва да предоставят горите като функции и услуги, и се води разгорещен дебат между привържениците на обичайния бизнес и необходимата реформа, което създава бариери пред осъществяването на промените. Заключение е, че трансформирането на система с културно наследство от такъв мащаб изисква или сериозен външен международен регулаторен, или

пазарен натиск, или много силни стимули за промяна отвътре, отдолу чрез натиск от редица обществени заинтересовани страни в полза на многофункционалните горски ландшафти, включително от собственици на гори. За това ще е необходимо горските стопани и мениджъри да станат мениджъри на екосистеми, а не просто мениджъри на биомаса.

Безспорно големият обем на темите, които трябва да бъдат разгледани около горските ландшафти, изисква цялостна многоизмерна и многостепенна системна стратегия. Много важен принцип при определяне на стъпките и стратегиите към поддържане на многофункционален ландшафт е подборът да е насочен така, че когато се използват заети средства за придобиването на активи при създаване на нова организация, доходът от активите с новата организация да не надхвърли цената на вложените средства.

Насърчаването на организация за стопанисване на базата на многофункционални ландшафти изисква разработване на цялостни стратегии за управление, които могат да вземат предвид както синергията, така и компромисите. На първо място управлението трябва да балансира обществените интереси за управление на горите. Следва – лостовете за управление на ландшафта трябва да бъдат съчетание от регулация, териториално планиране, интегрирано управление, разширяване на услугите, образование, сертифициране. На трето място – активно да се развива и утвърждава адаптивно управление и мониторинг. И накрая – утвърждаването на стопанисване трябва да дават приоритет на зони с високи природни и културни консервационни стойности, да насърчават сътрудничеството между собствениците на земя, да разчитат на естествено възобновяване. Всичко това е добре мотивиран подход, който води до постепенна промяна в досегашната практика на управление и стопанисване. Той обаче няма да доведе до трансформативни промени, които да засегнат дълготрайната политика на управление на

едновъзрастни гори с хомогенна структура.

Трансформативна промяна може да бъде постигната, когато включва и постига успешен резултат в остойностяване и заплащане на екосистемни услуги; управление на ландшафта и съобразяване с гражданското общество; зонироване чрез планиране на целия ландшафт; системно базирано мислене за справяне с трудни за разрешаване проблеми; реалистична оценка на горския капитал, справяне с „разпадането на истината“ и други. Съвременните дебати стават по-остри и разгорещени с нарастващата роля на „фалшивите новини“ в бързо развиващите се социални медии и технологични системи. Много анализатори използват понятието „разпадане на истината“, т.е. намаляваща роля на фактите, данните и анализите в политическия и гражданския дискурс. Това, че фактите стават безполезни или по-малко важни, може да се дължи на факта, че съперничеството между различните видове използвания на горите и свързаните с тях групи от заинтересовани страни засилват политическия натиск по отношение на това какво трябва да предоставят горите. Икономически анализи на съотношението продуктивни спрямо непродуктивни горски земи, които са официално защитени, доброволно заделени в различни мащаби, с различно управление, качество и функционалност, може да предизвикат зелената инфраструктура да се използва за създаване на различни наративи. Инструментите и стратегиите за смекчаване и адаптиране на климата са друг пример за това как могат да бъдат чути и представени различни мнения. Един пример е свързан със залесяването и повторното залесяване, които се налагат от правителства и корпорации като политически изгодни и публично приети „активни“ решения, често пренебрегващи потенциалните щети върху биоразнообразието, хидрологичните системи и необходимостта от опазване на все още функциониращи гори. Друг вариант на фалшивите новини и разпадането на истината е, че „знанието е опасно“.

Все повече се генерират възражения срещу настоящия фокус за вземането на решения, основано на доказателства.

Процесите на ниво ЕС, водещи до стратегията за биологичното разнообразие до 2030 г., Законът за климата и Стратегията за горите от 2021 г. активираха различни групи заинтересовани страни. Това доведе до появата на различни мнения за това как да се справим с изменението на климата, интензивно лобиране на различни групи заинтересовани страни и дебати дали и как трябва да се планират горските ландшафти и да се управляват горите и какво показват данните за тенденциите в горите. Съперничеството между различните мнения може да създаде дълбоки противоречия. Например по отношение на вземането на решения, политиката като договаряне, преговори и компромис и науката като стремеж към знание. Ключов въпрос е дали и как базираното на доказателства знание се свързва с политиките и степенята, до която то може да играе конструктивна роля в различни социално-екологични контексти. В бизнес контекст се появяват опасения относно бизнес модела на „компанията (фирмата)“, включително степенята, в която нейните продукти и услуги допринасят за екологичните, социалните и управленските измерения. Следователно това също се отнася до управлението на риска на компанията. Дългосрочното отговорно инвестиране трябва да бъде сериозна цел за всички рационални инвеститори и да съгласува интересите на инвеститорите с по-широките цели на обществото. При трансформационната промяна към многофункционални ландшафти контекстът за вземане на решения не се характеризира с консенсус на ценности и ниска несигурност и изисква разширени възможности за избор. Това означава призив към честни дейатели „да представят концепции, с които разширяват избора, достъпен за политиките и обществеността, включително, показвайки път към преодоляването на безизходицата, в т.ч. и политическата безизходица...“.

Новото общежитие на НПГГС „Христо Ботев“ – Велинград – реализирана мечта

Пътят на една мечта и нейната посестрима надеждата никога не е лесен. Но когато те са в душите на целеустремени, всеотдайни и неуморни хора, крайт винаги е щастлив. На 1 март колективът на Националната професионална гимназия по горско стопанство „Христо Ботев“ – Велинград, отпразнува събдването на мечта, към която върви дълги години – открито бе ученическото общежитие, в което своя модерен и уютен дом ще намерят 37 възпитаници на Гимназията.

Много вода изтече и много събития се случиха, сериозна работа е свършена от 1996 г., когато младият директор на училището, поел поста си предишната година, инж. Стефан Шулев залага идейния фундамент на мечтания дом, който днес се материализира в прекрасна реновирана сграда. Общежитието, което е по проект, финансиран от Министерството на образованието и науката, от март реално започва да приема в прегръдките си ученици от 13 области на страната, избрали Гимназията – училището със статут на национално, при това

единственото асоциирано към Лесотехническия университет, за начало на професионалния си път.

Тържеството бе открито в мултифункционалната конферентна зала на Гимназията (сн. 1). То бе почетено от официалните гости Албена Михайлова – главен секретар, и Радостина Колева – директор, на Дирекция „Държавна собственост и обществени поръчки“ в МОН, д-р Красимира Радева – зам.-областен управител на Пазарджик, д-р Костадин Коев – кмет, и Любомир Перчинков – председател на Общинския

съвет на Велинград, инж. Стоян Тошев – изпълнителен директор, и инж. Димитър Баталов – главен секретар, на ИАГ, чл.-кор. проф. д.н. Иван Илиев – ректор, проф. д-р Милко Милев и доц. д-р Нено Тричков – зам.-ректори, доц. Мариус Димитров – декан на Факултет „Горско стопанство“, на ЛТУ, проф. Иван Палигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България, Дора Дулчева – началник на РУО – Пазарджик, зам.-директори на държавни горски предприятия, преподаватели от Шумарската школа – Кралево, Сърбия. Сред гостите бе и

бившият министър на образованието Красимир Вълчев, с чието съдействие се задвижи проектът за общежитието.

Учениците от 12 клас Юлиана Клянцева и Димитър Балтаджиев изпълниха в стихотворна форма есето „Не спирай да мечтаеш“, а присъстващите изгледаха презентацията за стъпките, извървени от Професионалната гимназия до откриването на модерната сграда на общежитието.

С продължителни аплодисменти и ставане на крака бе посрещнато емоционалното слово на директора на училището инж. Стефан Шулев, който каза: „След човека остават делата му. Надявам се, че това, което оставяме след себе си, ще послужи на поколения следващи възпитаници на гимназията“ (сн. 2).

Бяха поднесени поздравителни адреси, сред които и на инж. Стоян Тошев от името на ИАГ и Министерството на земеделието.

Вълнуващото откриване на мо-

дерното общежитие бе огласено от звуците на гайдите на деветокласниците Радослав Филев и Петко Шуманов. Последва тържествен водосвет, отслужен от отец Антон.

Посрещнатите със символа на българското гостоприемство – хляб и сол, гости бяха поканени да видят и интериора на общежитието. Кое то и стана след символичното прерязване на лентата от Албена Михайлова, д-р Костатин Коев и инж. Стефан Шулев

(сн. 3). Присъстващите разгледаха новия дом на учениците, който се състои от стаи за отход за по двама души, компютърна, фитнес и спортна зали, библиотека и помещение за хранене (сн. 4, 5 и 6). Освен това сградата е оборудвана със системи за Wi-Fi, видеонаблюдение, пожароизвестяване, охрана и мълниезащита.

Светлана ИВАНОВА
Снимки Йордан
ДАМЯНОВ

Разказ от първо лице

Как срещнах ангела на Родопите – Златния сръндак Белчо

Фотографът инж. Цветомир Цолов се смята за късметлия в занаята. Обяснението му на този факт е просто – когато си с добри и най-вече чисти помисли към природата, тя неизменно ти поднася свои подаръци. Но за да можеш да ги приемеш, ти трябва не само очи, но и душа. Така е било досега при Цветомир и е убеден, че така ще бъде винаги, защото безкрайно обича живата украса на горите ни и за него няма значение кое животно ще срещне в своите фотопътешествия – жабка, птица, благороден елен или в случая, за който ни споделя – ангела на Родопите Белчо. Ето какво ни разказа Цветомир.

Цветомир Цолов

На 7 март получих обаждане от отговорника по лова в едно от ловните стопанства на ЮЦДП – Смолян, да дойда възможно най-бързо, защото на територията му фотокапанът е засякъл нещо изключително. Имах много ангажменти, но веднага, към 4.30 сутринта, тръгнах от Ботевград. Пристигнах, уточнихме се с колегата и той ме закара към мястото, където се извършва подхранване на дивеча, което е на над 1400 м н.в. В това Ловно стопанството, което, разбира се, по обясними причини няма да назова, а както съм забелязал и в другите поделения на Южноцентралното държавно предприятие, грижата за подхранването и опазването на дивеча е изключителна. Заредихме хранилките и солищата и колегата ме остави да чакам фотослуката си.

Установих се в укритието за наблюдение – чакалото. Часът бе 8.45. Какво чаках? Ей сега ще разберете.

Някъде в 9.20 ч. започнаха да се появяват първите животни, дошли да похапнат – една група сърни, втора

група сърни със сръндак. Обичайният ритъм на зимната гора.

Температурата бе минус 9 градуса. Студът, подпомогнат от моята неподвижност, много силно започна да ме притеснява. Но как да се откажа – чаках бял сръндак с мъхести рога!

Към 10 ч. ми се обади зам.-директорът на стопанството, че е наближил към моето място и ми носи отопление. Макар да имах огромна нужда от такова „топло подкрепление“, отказах, защото вътрешното ми усещане подсказваше, че ще изпусна най-важното. Интуицията ми не ме подведе.

Времето продължи да се държи не много гостоприемно – мъгла, вятър, забръска дъжд, после заваля лек сняг, който премина в едри парцали.

След четири часа в укритието в периферията на гората, в горния ъ край, моето внимание привлече една сърна, застинала тревожно. Откакто се намирах в чакалото, това бе 30-то поред животно, което наблюдавах и снимах. След 2 минути след нея излезе той – белият като сняг сръндак! Щом го видях, веднага го кръстих Белчо и наум

поне хиляда пъти виках към него да не си отива. Първото му излизане „на сцената“ бе за двадесетина минути. Държеше се доста боязливо.

Вторият път Белчо излезе по-близо до мен. Природата ми предоставяше безценните си дарове. Наблюдавах го, изучавах го пак около 20 минути. Установих, че другите сърни странят от него. Петгодишният красавец може би си беше самотник. Той бе 31-в ото ми животно за днес, а това число е много емоционално за мен, свързано е със спомена за баща ми. Признавам си, поплаках дори.

На третото си излизане белият сръндак ме доближи на 50 метра, вече бе късен следобед. Изведнъж небето все едно се отвори – слънцето озари сръндака и мъха по рогата му толкова невероятно и възшебно. Ярките слънчеви лъчи огряваха главата му в златна корона и тя искреше като ореол. И тогава дарих този ангел на Родопите с името Златният сръндак Белчо. Отворих прозореца на чакалото и снимах ли, снимах Златния Белчо – и с камерата, и с фотоапарата.

Накрая той се отдалечи и изчезна в гората. Благодарих му за тази невероятна среща. Пожелах му да оцелее, дълго да живее и да се видим пак.

Надвечер, когато времето на моя престой напредна – на чакалото прекарах над 8 часа, бях заснел повече от 70 животни, си тръгнах щастлив. В кариерата си на фотограф имам много удивителни фотоси и кадри из цялата страна, но снимките на този родопски ангел е най-прекрасното нещо, което можеше да ми се случи – такава среща е една на милион.

Ще се радвам, ако кадрите на белия сръндак, които ще предоставя на ЮЦДП – Смолян, и на други, които проявят интерес, бъдат дискутирани не само емоционално, но и професионално.

Златният сръндак Белчо

IRUM

45
НИКИ 5

TAF 690 **S5**

136
К.С.

Perkins
Двигател

STAGE V
Екологичен
стандарт

Двигател

Perkins 4 цилиндров,
Common Rail Turbo

Максимален

въртящ момент

550 Nm при 1500 об./мин.

Скоростна кутия

2 възможности:

Allison 6+1 автоматична или
Eaton 5+1 механична

Кабина

ROPS и FOPS сертифицирана,
повишена видимост,
подгряваща пневматична
седалка за оператора

30 години НИКИ 5!
20 години дилър на IRUM в България!

www.irus.ro

+359 889 311 829,
+359 883 481 891
niki5@niki5.com

www.niki5.com

Кинорежисьорът Андрей ХАДЖИВАСИЛЕВ:

„Приел съм като лична кауза възраждането на българските филми за деца“

Андрей Хадживасилев е ярък представител на новата вълна съвременни български млади режисьори. Роден е през 1985 г. в София. През 2004 г. завършва с отличие Националната професионална гимназия по полиграфия и фотография, специалност „Фотография“. В Нов български университет се дипломира в бакалавърска степен в две специалности – „Филмова и телевизионна режисура“ и „Операторско майсторство“, а след това в магистърска степен „Филмово и телевизионно продуцентство“. Носител е на отличието „Най-добър студент на годината“. Специализира режисура и продуцентство в Киноакадемията „FAMU“ – Прага. Дебютният му студентски проект е документал-

ният филм „Паркур – начин на живот“.

През 2007 г. основава собствена филмова компания „Ривайв Вижън“, която реализира множество телевизионни реклами за известни фирми и музикални клипове за популярни певци.

През 2015 г. нашумява проектът му „Стъпки в огъня“, разказващ за нестинарството. Това е първият български филм, заснет в 3D stereo, съвместна работа с американската кинодокументалистка Мелъди Гилбърт, получил международно признание и национална номинация за дебют в документалното кино.

След няколко детски образователни ленти – „Сърфирам безопасно“, „Деца и парите“ и други, се насочва към създаването на игрални филми за

деца. През 2017 г. режисира детския игрален филм „Случаят Кюри“, който разказва за приключенията на малкия учен Тони, приятелката му Рая и мишката Кюри. Филмът преминава на големия екран през 2018 година.

През 2022 г. създава филма „Случаят Тесла“ – продължение на приключенията на вече порасналите (на 10 г.) Тони и Рая. Филмът е уникален не само с участието на 31 деца, но и с присъствието на животни, а една от главните роли е дадена на природата. За нашата колегия е важен и смястото, където е сниман – на територията на Природния парк „Витоша“. Премиерата на филма е на 31 март. Гледайте го!

През 2021 г. Андрей Хадживасилев направи чудесно видео за информационните центрове и образователните алеи на Витоша, което може да се види на сайта на ДПП „Витоша“.

Член е на Европейската асоциация за детски филми – ECFA. През тази година селектира детските филми за участието им в Софийския филмов фестивал.

Екипът на филма „Случаят Тесла“ пред Екостационара „Бели брези“ на ДПП „Витоша“

Мартин Паунов в ролята на Тони

Поли Иванова в ролята на Рая

– Г-н Хадживасилев, какво си спомняте за работата Ви в Странджа по филма „Стъпки в огъня“ за запазеното през вековете в с. Българи тайнство на нестинарството?

– Странджанският балкан е изключително магнетично и изпълнено с легенди място. Природата е уникална и изключително красива. От дълги години прекарвам там летните си почивки и с времето успях да опозная района. Вследствие на това се появи и интересът ми към нестинарството и желанието ми да направя филм за тази наша традиция и по-специално за начина, по който тя се практикува в с. Българи.

Селото е запазило духа на българското в най-чистия му вид. Обстановката е изключително автентична и гостоприемна. Хората ни приемаха като близки, споделяха храната си с нас, без дори да ни познават. Природата също допълваше усещането за домашен уют и автентичност.

Традицията на нестинарството е запазена от древни времена по тези земи – сякаш винаги я е имало. Хората от с. Българи ни разказаха подробно за ритуала – как се провежда, кога, какво се случва преди и по време на самото ходене по огъня. Без тях филмът „Стъпки в огъня“ нямаше да е толкова истински, колкото се получи. Интересно беше да разберам за т.нар. „прихващане“, което се случва само на определени хора, и благодарение на него те танцуват върху жаравата, без да ги изгаря. Мястото е изключително любопитно и красиво. Препоръчвам на

всички да го посетят в началото на юни – по времето на самия ритуал. Но когато и да отидат, ще ги очарова.

– Има ли за вас образци от миналото в българското детско кино, които цените, харесвате, гледали сте с интерес като дете?

– Ценя работата на Иванка Гръбчева и Димитър Петров, всички техни филми са ми любими. Аз съм бил студент на Мариана Евстатиева-Биолчева. Няма как да пропусна и филмите по братя Мормареви. Уважавам творчеството на всички тях. Те наистина са се наложили в детското кино. Надявам се някой ден и аз да се наредя до тях.

– А сред съвременните игрални филми за деца какви ленти бихте открили? Достатъчно активна и конкурентоспособна ли е българската филмова индустрия в задоволяването на интереса на съвременната детска аудитория предвид масовото навлизане на най-вече чуждестранните анимации и игри за деца? Може ли да се върне сега българската публика, особено детската, в киносалоните и как?

– От по-съвременните филми харесвам „Чичо Коледа“, който е и детски, и семеен. Един от най-любимите ми е „Пазачът на мъртвите“ – добре направен е и е с много интересна фабула. Хубаво ще е Националният филмов център и Министерството на културата да поемат като ангажимент да се прави по един или два детски филма годишно. Така ще може и други колеги, които

имат желание да специализират в този жанр, да се изявят и да направят своите проекти. С повече филми ще дойде и повече публика. В момента това липсва. Децата и българската публика като цяло биха се върнали в киносалоните – аз от личен опит виждам как това се случва, стига да им се предложи качествен аудиовизуален продукт.

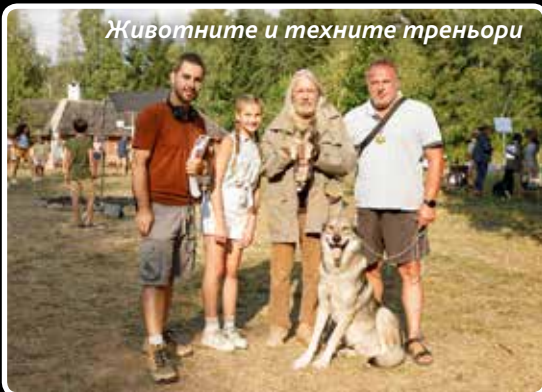
– Вие как се насочихте към снимането на филми за деца?

– На първо място харесвам общуването с децата. Те са искрени и разговорът, а и работата с тях протичат напълно естествено. С някои от актьорите, с които се познаваме от по-дълго, смея да твърдя, че сме приятели. Например с Мартин Паунов, който е в ролята на Тони в „Случаят Тесла“ и преди това в „Случаят Кюри“, ходим на театрални представления, били сме заедно на ски и постоянно поддържахме връзка. Нашият филм „Случаят Тесла“ е класически приключенски семеен филм. Хората мислят, че с децата, които се появяват във филмите ми, сме роднини, но това не е така. Просто се харесваме като хора, децата усещат дали някой е искрен с тях и ако ти си такъв, те също са.

– Разкажете ни за заснемането на филма „Случаят Тесла“ в Екостационар „Бели брези“ на Природен парк „Витоша“ и околното пространство. И за тези прекрасни малки актьори и животинките.

– Работата на места като Екостационара „Бели брези“ е истинско удо-

Животните и техните треньори

Сутрин и вечер заедно

волствие. По време на снимките на филма сякаш всички от екипа изкарахме един истински летен лагер. Снимането сред природата е по-лесно и зареждащо, отколкото в града, въздухът е чист и има спокойствие, за да творим с размах. Много лесно успяхме да намерим различни горски пейзажи – както за по-страшните сцени от филма с мистичния върколак, така и за живописните и романтичните. Съществуването на такива места около голям град като София е истинско богатство.

В кастинга на „Случаят Тесла“ участваха над 500 деца, бяха избрани 31. За мен е изключително важно да направя правилния подбор на децата за филма.

Когато това е налице, почти сигурно е, че филмът ще е успешен. Децата са уникални, много артистични и отдадени на работата си. Колкото и натоварено да е с тях, винаги има място за игра и забавление и ние им се отдадохме, за да създадем по-силна връзка като екип и сцените ни да се получават по-истински.

С животните също подхождам с внимание. Един детски филм винаги е по-приятен за публиката, ако в него присъства и животно. Затова в „Случаят Кюри“ имаме мишка, а в „Случаят Тесла“ решихме да вдигнем нивото и мишката се превърна във вълк, имаме също жаба, скакалец и бръмбар. Работим с професионален дресьор – казва се Стоян Лазаров.

– Какво е Вашето разбиране за творчеството на кинотворец, който се е посветил на детската аудитория?

– Детската публика е изключително ценна. За мен като кинотворец е важно чрез филмите да възпитаваме добродетели в бъдещите поколения. Днешните деца са изключително напред с технологиите и според мен един от сигурните начини да достигнеш до тях е чрез филм, който е разказан автентично, разбира се, засяга техните проблеми и говори на техния език, в противен случай трудно ще го приемат. Затова и аз като творец, преди да започна да усъвършенствам идеята си за бъдещ филм, първо се замислям за кого го правя. Публиката винаги е на първо място, едва след това идва моят твор-

На премиерата на филма „Случаят Тесла“ на Кинофестивала „Златната роза“

чески прочит по темата. Като основна лична кауза съм приел възраждането на българските детски филми. Искам да се върне златното време, когато на децата са се предлагали филма като „Таралежите се раждат без бодли“, „Васко да Гама от село Рупча“, „Куче в чекмедже“ и много други. Ние като кинотворци го дължим на публиката и на децата на България.

– Ще продължите ли сътрудничеството с Дирекцията на Природен парк „Витоша“?

– Ще се радвам, ако това се случи – вече обмислям следващите си филмови проекти. Децата и екипът на филма се чувстваха изключително добре по време на снимките. Освен „Случаят Тесла“ с главните актьори от филма – Мартин Паунов и Поли Иванова, заснехме и клип, посветен на центровете, музеите и алеите в ПП „Витоша“. Аз лично, макар и да съм софиянец, не знаех доста неща за планината до София, пътеките по нея и музеите, а ги научих по време на снимките на това видео. Съществуването на такава уникална планина, с прекрасна природа е истинско богатство не само за хората от София, но и за цяла България. Аз, а вярвам и мои колеги филмови творци тепърва ще черпим вдъхновение от нея.

– Разкажете ни за премиерата на „Случаят Тесла“.

– Наскоро филмът бе промотиран на Международния кинофестивал „Берли-

нале“. Там се проведе и годишната среща на Европейската асоциация на детския филм (ECFA), на която съм член. На нея също бе представен „Случаят Тесла“ и бе потвърдено участието му на някои от най-големите фестивали за детско кино в света. Буквално няколко дни след това заминах за Монреал, Канада, където бях член на журито на 26-то издание на Международния детски фестивал FIFEM, на който „Случаят Тесла“ имаше две прожекции – премиера за Северна Америка. След завръщането ми в България се занимавам с организацията на прожекциите на филмите „Случаят Кюри“ и „Случаят Тесла“, които престоят на 18 март в Дом на киното, като част от „София Филм Фест“ за деца.

– Традиционен за нашата рубрика е въпросът: Какво е за Вас природата и гората?

– Природата е изключително важна за мен. В забързания град, в който живея, и в натоварения график, който имам, е изключително важно за мен да мога на отбърза сред природата. Изключително зареждащо е да остана насаме с мислите си, заобиколен от красивите гори и природата на България. За мен думата природа звучи като – „при рода“, тоест, ходейки в гората, се връщам при рода си, там, където се чувствам изключително добре и у дома.

С госта разговаря
Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки „Ривайв Вижън“

Птиците са много интелигентни и адаптивни животни. Както знаете някои от тях отлитат на юг през зимата, а други обитават страната ни постоянно. А знаете ли, че те са много добри архитекти? Ще разгледаме пет пернати приятелчета, които са изключително умели в направата на дом за отглеждане на малките си.

Обикновеният пчелояд е прелетна птица, която прави гнездото си на брега около река и го използва през целия си живот. Копае дупка в рохката почва на дълбочина до 3 метра, като изхвърля около 2 кг пръст. В нея снася яйцата си (сн. 1).

Торбогнездецът синигер е малка пойна птичка, която също пристига у нас напролет. Тогава започва строежа на гнездото си – то е във вид на торба, от където идва и името на самият вид. За основа използва надвиснали над водата клони и листа, а материалът е пух от върби и тополи. В гнездото се събират между 6 и 8 яйца (сн. 2).

Всички сте виждали **лястовица** и съм сигурен, че знаете как изглежда гнездото ѝ. Тази прелетна птица строи дома си на отвесни скали, под покриви и навеси, на перваза на прозореца и къде ли още не, стига да е сухо. Лястовицата събира топчета кал от локви и малки водоеми, примесва със слюнка и гради парче по парче гнездото си. За да е още по-здрава конструкцията, добавя слама, стъбла на треви, паднала козина от бозайници (сн. 3).

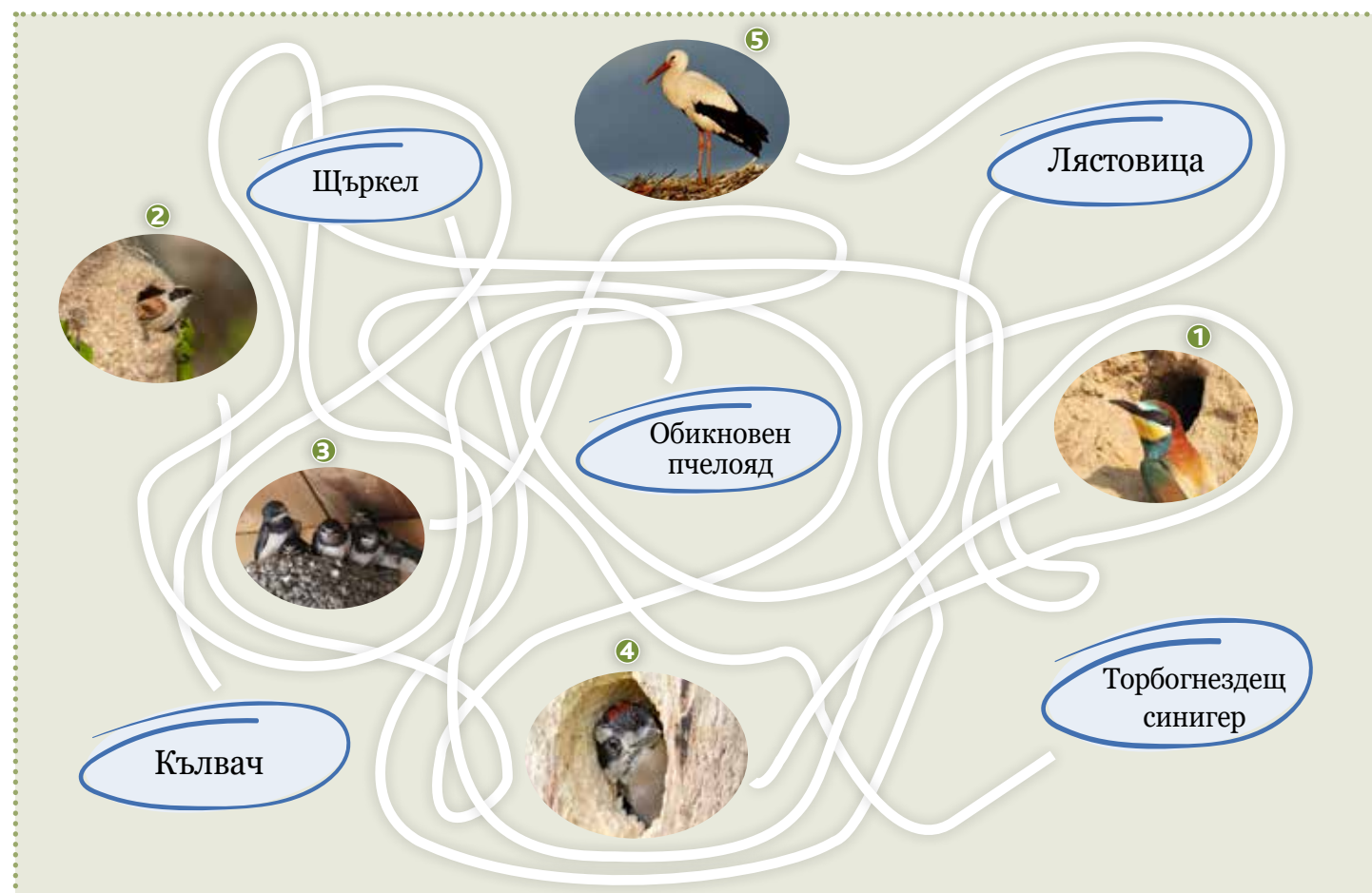
Кълвачът е известен още и като докторът на гората. Той

се храни с насекоми и техните ларви, като пробива с острия си и здрав клон дървесината на стари или нападнати от вредители

дървета. Веднъж пробил дървото, той се настанява дълбоко в стъблото му и там прави своето гнездо. Всяка година прави нова хралупа на място, където намира повече храна. Много често в стари хралупи на кълвач се настаняват други птици като синигери и кукумявки. Скорецът дори прогонва кълвача, за да използва гнездото му (сн. 4).

Предвестникът на пролетта е **белият щъркел**. Първо пристигат по-възрастните и най-често мъжки екземпляри, които подготвят гнездото за размножителния период. То е изградено от дълги клони, които служат за основа, и вплетени между тях по-малки клонки. В него птицата вгражда изсъхнала трева, хартия и дори парчета плат. Двойката щъркели доизгражда гнездото през целия си живот, като то се наследява от децата им. Щъркеловото гнездо може да достигне 2 м в диаметър, до 80 см височина и тегло до 1 т (сн. 5). Интересен факт е, че в гнездото на щъркела намират място и други по-малки птици като врабчета, скорци и кукумявки. Загледайте се някой път! Виждате ли ги? А знаете ли коя е птицата, която не изгражда свое гнездо, а снася яйцата си в чуждо, и дори оставя грижите за малките си на друга птица?

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ

Помогнете на вашите нови познайници да намерят своите домове

Отбелязваме Международния ден на горите

Датата – 21 март, съвпада с деня на пролетното равноденствие в Северното полукълбо и на есенното равноденствие в Южното полукълбо. Тя е предложена от Европейската конфедерация по земеделие – European Confederation of Agriculture (CEA) през ноември 1971 г. на конференция на Организацията на ООН по прехрана и земеделие – Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) и е приета от представителите на държавите – членки за Световен ден на горите.

На 28 ноември 2012 г. ООН приема резолюция, с която определя 21 март за Международен ден на горите и той е отбелязан за първи път през 2013 година.

Денят фокусира вниманието в целия свят върху ефективното стопанисване и опазване на горите на планетата, в които е концентрирано около 90 % от цялото биоразнообразие на сушата.

Тази година Международният ден на горите се провежда под мотото „Здрави гори за здрави хора“. То се избира всяка година от Съвместното партньорство за горите – Collaborative Partnership on Forests (CPF), за което стоят 16 световни организации и институции, като последно присъединилият се член (на 1 март 2023 г.) е Зеленият климатичен фонд (GCF).

CPF е междуведомствено партньорство за горите, създадено през април 2001 г. в отговор на покана от Икономическия и социален съвет на Обединените нации. Визията му е, че до 2030 г. всички гори и горски ландшафти ще се управляват устойчиво, техните многобройни ценности ще са изцяло признати, потенциалът за стоки и услуги от горите е отключен, а глобалните цели, устойчивото развитие, задачите и ангажиментите, свързани с горите, са постигнати.

Женя СТОИЛОВА

Организациите в Съвместното партньорство за горите

На 25 февруари в Посетителския център на Дирекцията на Природен парк „Беласица“ бе проведен благотворителен мартенски базар – красив завършек на „Мартенския конкурс с кауза“ на тема „Моят роден край“. Официални гости на събитието бяха зам.-кметът на община Петрич Нина Попова и зам.-председателят на Общинския съвет – Петрич, Христо Батев, а партньори на събитието – Община Петрич, Фондация „Бранище“, Сдружение „Български щит“, Кметството на с. Коларово.

По време на официалното тържество бяха наградени победителите, класирали се в мартенската благотворителна инициатива, събрала общо 148 творби. Децата от филиала на ДГ „Слънце“ – Петрич, в с. Коларово и техните ръководители впечатлиха всички присъстващи със своите изпълнения. Самодейците от Читалище „Просвета 1928“ и Пенсионерския клуб от с. Габрене показаха на подрастващите как се изработва мартеница и ги почерпиха с лакомства.

ДПП „Беласица“ благодари на всички участници за инициативността и съпричастността при организирането на благотворителното събитие, както и на работилницата за мартеници Martenicite.bg, която също се включи в каузата. Събраната сума от 2586.55 лв. ще бъде дарена за лечението на Христина Грозданова и Георги Стойков.

Журито бе впечатлено от прекрасните творби и класира в различните категории повече от една творба на призовите места.

КЛАСИРАНЕ:

Категория: 3 – 6 г.

I място: ДГ № 1 „Снежанка“ – Петрич, група „Слънце“, с ръководители Лиляна Атанасова и Виолета Иванова

II място: ДГ „Детелина“ – с. Нови хан, II група, колективна изработка, ръководители Емилия Величкова, Елена Стоянова и Иванка Младенова

III място: ДГ № 136 „Славия“ – София, IV група „Калина“

III място: ДГ № 136 „Славия“ – София, IV група „Здравец“

III място: ДГ 136 „Славия“ – София, II група „Незабравка“

Категория: 7 – 12 г.

I място: Антонио Тилев – 9 г., с. Михнево, ученик във II г клас на СУ „Никола Й. Вапцаров“, ръководители Сашо Милушев и Татяна Илиева

кауза организира ДПП „Беласица“

II място: Дневен център за деца с увреждания „Слънце“ – Петрич, деца на 10 г., ръководители Анелия Симеонова и Луиза Спасова

III място: Стефан Стаменов, 3 клас на СУ „Васил Левски“, с. Коларово

Категория: 12 – 18 г.

I място: ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, 6 клас, с. Рупите, с ръководител Георги Данаилов

II място: Алберт Милков Иванов, 14 г., ПГМЕТ „Юрий Гагарин“ – Петрич

II място: Езра и Ави Гитберг, Шумен

III място: Доника Чаушева, 6 клас на ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Кавракирово, с ръководител Емилия Радевска и д-р Розалина Ружина

Специални награди за:

„Най-оригинална мартеница“ на Сияна Янчева, 7 г., СУ „Никола Й. Вапцаров“ – Петрич, ръководители Тодорова и Николова
„Алтернативно творчество“ на Анна Джобкова, 8 г., с. Коларово

Композиция „Дървото на живота“ на ДГ

№ 3 „Слънце“ – Петрич, филиал с. Самуилово, група „Пинокио“, с ръководители Ружа Попкочева и Кръстана Стойчева

Композиция „Автентичност в традицията“ на ДГ № 3 „Слънце“ – Петрич, филиал с. Коларово, група „Звънче“, с ръководители Надя Стоева и Десислава Костова

Композиция „Балон на традициите“ на ДГ № 3 „Ян Бибиян“ – Стара Загора, групи „Лъвчета“ и „Смехорани“ с ръководител Антоанета Иванова

„Най-голяма мартеница“ на ДГ № 2 „Здравец“ – Петрич, филиал с. Яворница, група „Звънче“, с ръководители Елена Динева и Бистра Шопова

Проект „Пътят на вълната“ на ДГ № 136 „Славия“ – София, IV група „Иглика“, с ръководител Сълзица Димитрова

„Най-оригинално представяне на роден край“ на Общински детски комплекс – Несебър, клуб „Сръчко“, с ръководител Михаела Георгиева.

Маргарита ГЕОРГИЕВА
Снимки Илия ЛЕВКОВ

STIHL

ПЪРВИЯТ ИЗБОР НА ПРОФЕСИО- НАЛИСТИТЕ

—
ХРАСТОРЕЗИТЕ
НА STIHL

WWW.STIHL.BG